

A l'antic departament de B-Pyr., Paul Raymond anota «*arrecq*: nom générique donné à tous les petits cours d'eau: «l'*arrecq* de Gouarnalusse» a. 1283; més que enloc cap a Baretons i la Sule. Potser hi ha un antic compost de data ja romana, en genitiu llatí: *Resibourcq* llogaret del municipi de Lanneplaa (cinc km. al SO. d'Ortés 1 a 17 de la frontera basca), que podria venir de *REC1-FURCUM 'entreforc o aiguabarraig de rierols', que ja es documenta el 1385 *Arrisehorc* i el 1627 *Arresbourcq*, no lluny del Gave de Pau i en un indret on el mapa mostra la confluència de dos torrents o riüets: verament llatí aquitànic.

Del mot en basc, i de la seva relació amb el romànic, ja se'n va preocupar Ant. Thomas (*Essais de Phil Fr*, 121) preguntant-se si hi havia manlleu, i en quina direcció: fa massa cas d'una forma llatinitzada *reccum* perquè en troba algun testimoni en el Du C., però ja hem vist que això és força minoritari i res més que una falsa llatinització ocasional. Schuchardt sabia més sobre el basc, però molt poc més sobre el conjunt dels fets romànics, i tendint a fer-ho venir del cèlt *rikkā* 'solc', afirma que en basc és manlleu del romànic, i, tot reconeixent que no hi lliga la è oberta occitana, no vol admetre la força d'aquest obstacle (*BhZRPb* VI, 5-6n.; *ZRPb* xxxvi, 35).

De tota manera, des d'ell ens consta almenys als romanistes que el basc *erreka* «riachuelo, regata, arroyo, ribera» és de gran importància en aquesta llengua, no solament biscaí i guipuscoà (Manterola, *Canc Basco*, gloss, amb testimonis poètics; Nav. Tomás guip. «el barranco», *Homen MzP* III, 648) sinó de tots els dialectes basc-francescos, per a «sillon, ravin, rivière». No solament es documenta en la forma *Arreca* en el segle XIV; Mitxelena, *FonHivca*, 155, dóna *erreka* «arroyo», com a «basc comú» i ja com a NL *Erreka* en un doc de Bermeo de 1093.

Hom es pregunta quin paper té aquí la -a, si no és més que l'article (com deu entendre Nav. Tomás), i realment hom cita una forma *errék* a Atharratze i a Burgete (Rohlf's, *Le Patois de Lescun, Misc Alcover*). Els substantius en -k són minoria, i d'altra banda, la forma articulada plural ja figura com a *arrecaac* «los arroyos» en un text de basc tan antic i conservador com els *Refranes y Sentencias* biscaïns de 1596 (*RIEB* VIII, 254): més aviat sembla, doncs, que és aquell suletí *errék* el que s'ha extret analògicament de la forma en -a Rohlf's ja rebutja el judici de Schuchardt (*Le Gc* 1, § 54) (almenys en la mesura de dir que en basc no és romanisme), i això hem anat dient tots: jo, breument a *VRom* II, 157, i ben explícit en el *DCEC/DECH* IV, 843b3-40. Aquí ja vaig demostrar que no podia ser derivat de RIGARE i que era precisament la influència de *riego* RĒCU el que havia determinat en els descendents hispànics d'aquest verb el canvi de *rega* en *riega* i del present *règa* en *règa* en català.

Fóra valuós, per a l'estudi de la fase arcaica, si es podia acabar d'establir l'etim. romano-basca que Schuchardt assignà al tipus bereber *targa* 'fossa de regatge' («bewässerungsgrabe») (amb variants *targa*, *ðarğa*, *tarža*, *harga* segons els dialectes berebers), on ta-

és l'article aglutinat, i s'hauria perdut la vocal entre r i g, llevat d'alguns dialectes on assenyala encara (*t*)*aria* o *taroga*; i amb l'antiguitat assegurada per haver passat a l'àrab de l'africà Bekrī (S. XI) amb l'acostumada adaptació vacil·lant al consonantisme africà, adés com a *ṭarqā* adés *tārġa* (*Roman Lehnw im Berb*, 50) M-Lübke demostra (*RLr* I, 32) la seva inconsciència dels fets romànics, en afirmar sobre això que el mot no es troba en ibero-romànic, i sí només en occità; per més cert que sigui que, si l'etimologia de Schuchardt és fundada, hagué de passar a l'africà en data ben antiga.⁵

Resta almenys ben establert que hi ha un mot romànic de la forma RĒKU- o RĒKO-, antic, segurament pre-romà i propi del cat, l'oc. meridional i el lleonès i gall-portuguès, i un mot REKA (o ERĒKA) aborigen en basc, un i altre de significats iguals i de forma quasi-identica, amb -k- i Ē (=Ē) tots dos; i per tant de significat ben diferent, tant del ll RĪGARE com del cèlt RĪKĀ, que designava un solc de la llaurada o el cavalló o pórca que separa els solcs (sense aigua); i també separats d'ells per diferències fonètiques considerables en la vocal i en la consonant, ben suficients (i més en mots breus) per donar-nos la seguretat que no hi ha entre ells cap nexa originari, mentre que el basc i el romànic han de tenir un comú origen pre-romà: la continuïtat geogràfica —sense interrupció des de l'Erau, pel català, el Pirineu, el P. Basc, Astúries fins a Lusitània— acaba de donar-nos en la prova

L'origen ha de ser pre-romà, hispano-pirenaic, potser ibèric, i és versemblant que hi hagi relació amb l'ètimon de CŌRREC, també pre-romà, ja documentat com a hispànic en Plini, amb una àrea romànica de colpadora semblança, i de significat anàleg. Sembla haver-hi, només, un prefix ko- que els diferencia. En altres termes: si l'un d'ells era RĒKU, l'altre fou ko-RĒKU. No seria el conegut prefix indoeuropeu; però si de l'ibèric i els seus afins en sabem tan poc, i no podem assegurar que hi hagués aquest prefix, menys podem desmentir-ho: sabem almenys que en basc hi ha des dels orígens un -ko sufixat amb gran funcionament dins la llengua, cf. coses antigues, i potser relacionades, en *E T. C* I, 208, 86, 85; *Beitr z Namenfg* VIII, 244; i ací, en l'apèndix a *FREIXE*

La versemblança d'altres enllaços etimològics és molt més discutible. Sens dubte és impressionant la semblança del nostre REKA/REKU amb l'eslau comú *rĕka*, que no sols significa 'riu' sinó també 'marge rost (de barranc)', i que no sols és comú a totes les llengües eslaves —rus *reká*, sbcr *riĕka*, eslovè *rĕka*, txec *řeka*, pol. *rzeka*, búlgar, ucraïnès, lusaci etc.— sinó ja paleoslau (traduint *ποταμός* en els Evangelis): el Moscova, el Neva, el Volga, són una *reká*; i en altres parts de la Bíblia ciríl·lica figura traduint *κηρυμός*, que és 'ribera rosta', 'timba', i per tant devia ser pensat en una mena de 'barranc'.⁶ Ens descoratja molt de relacionar-l'hi la manca de mots verament semblants en les altres famílies indoeuropees, i la inclinació comuna dels especialistes a creure que en el mot eslau l'element -QA és merament sufixal, essent REI-/EREI- l'arrel;